384

DAPHNE DU MAURIER

PĂSĂRILE

384

DAPHNÉ DU MAURIER

ANGLIA

PĂSĂRILE

PIERRE MARIE

ELVEȚIA

Formula lui Euler

KARINTHY FRIGYES

UNGARIA

A PATRA STARE DE AGREGARE

ADRIAN ROGOZ

PROGRESIV

Redactor literar: ADRIAN ROGOZ
Coperta-desen: DUDA VOIVOZEANU
Portret: ALEXANDRU DIACONU
Prezentarea grafică: ARCADIE DANELIUC

Scriitoarea engleză Daphné du Maurier s-a născut la Londra în anul 1907, aparținînd unei familii apropiate de artă și literatură. Bunicul ei, George, era scriitor, iar tatăl său, Gerald, actor. Lor le va consacra ulterior tînăra scriitoare două cărți : **Gerald** (1934) și **Familia Du Maurier** (1937). Daphné du Maurier și-a început cariera literară la vîrsta de douăzeci și patru de ani, în 1931, după care a publicat numeroase romane. Consacrarea însă i-a fost adusă de romanul **Hanul Jamaica,** publicat în 1936, dar mai ales de **Rebecca,** apărută în 1938, și de fermecătorul roman **Golful Francezului.** Ele îi vor crea Daphnei du Maurier o reputație mondială.

Ea mai publică numeroase nuvele în care psihologia subtilă se amestecă cu elementul fantastic : **Păsările, Mărul** și altele. De asemenea, Daphné du Maurier este autoarea unor piese de teatru și a unui eseu : **Lumea infernală a lui Brauwel Brontë.**

Colecția „POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE"
editată de revista
Știința și Tehnica
Anul XVI
15 noiembrie 1970

DAPHNÉ DU MAURIER

ANGLIA

PĂSĂRILE

În noaptea de 3 decembrie, vîntul își schimbă direcția : venea iarna. Pînă atunci fusese o toamnă blîndă și calmă. Frunzele întîrziau pe copaci, roșii și aurii, și gardurile vii rămîneau verzi. Pămîntul arat era gras.

Nat Hocken, fost combatant și invalid de război, primea o pensie din partea statului și nu-și consacra tot timpul fermei. Lucra aici trei zile pe săptămînă și i se încredințau muncile mai puțin grele : tunsul gardurilor, tăiatul paielor, reparatul acareturilor.

Deși căsătorit și tată de copii, Nat era mai degrabă un solitar ; îi plăcea să muncească singur. Era fericit cînd i se dădea să construiască un parapet sau să repare un gard la celălalt capăt al peninsulei, unde marea împrejmuia pămînturile fermierului. Făcea o pauză la prînz pentru a-și mînca plăcinta pregătită de nevastă și, așezat la marginea falezei, observa păsările. Toamna era anotimpul prielnic pentru asta, mult mai potrivit decît primăvara. Primăvara păsările zburau spre interior, își urmau calea drept spre țintă ; știau încotro se duc, iar felul și ritmul lor de viață nu sufereau întîrziere. Toamna cele care nu emigraseră spre țările calde și-și petreceau iarna aici erau cuprinse de aceeași febră ca și surorile lor, dar, fiindu-le cu neputință să plece, își aveau propriile reguli. Soseau în peninsulă în stoluri, neliniștite, agitate, mișcîndu-se pentru a cheltui un exces de energie, uneori rotindu-se, zburînd în cercuri prin văzduh, alteori lăsîndu-se pe ogorul arat pentru a se hrăni, dar parcă fără a le fi foame, fără o dorință adevărată ; pe urmă starea lor de neliniște le mîna iarăși spre cer.

Cîrduri negre și albe — ciori și pescăruși —, aflate împreună printr-o stranie asociere, căutau parcă o eliberare, nici-

odată satisfăcute, niciodată găsindu-şi pacea. În foşnet de mătase, stoluri de sturzi zburau în linie dreaptă spre noi păşuni, împinse de aceeaşi nevoie de mişcare, iar păsările mici, cintezoii, ciocîrliile, se împrăştiau prin copaci şi pe garduri cu un aer speriat.

Nat le urmărea ; urmărea în acelaşi timp şi păsările marine. În golf, ele aşteptau fluxul. Aveau mai multă răbdare. Scoicari, codroşi, fluierari-războinici pîndeau la ţărmul apei. Cînd fluxul, după ce urca încetişor şi scălda prundişul, se retrăgea, lăsînd în urmă o fîşie de iarbă de mare şi de galeţi, păsările marine năvăleau pe plajă. Dorinţa de zbor le cuprindea şi pe ele. Ţipînd, şuierînd, chemîndu-se, treceau în zbor razant pe deasupra mării liniştite şi se îndepărtau de ţărm. Iute, mai iute, să plecăm cît mai iute ! Încotro însă şi de ce ? Mînioasa nelinişte a toamnei şi un dor de nestins le stăpîneau, adunîndu-le şi mînîndu-le apoi, cu mari strigăte, spre cer. Trebuiau să-şi consume toată această energie care sălăşluia în ele înainte de venirea iernii.

Poate că — se gîndea Nat, mestecîndu-şi plăcinta la marginea falezei —, poate că păsările primeau toamna un mesaj, un soi de avertisment. Vine iarna ! Multe dintre ele vor pieri. Mulţi oameni, temîndu-se de o moarte prematură, îşi caută uitarea în muncă sau în nebunie ; aşa fac şi păsările.

În toamna asta, păsările păreau şi mai înnebunite, neliniştea lor fiind cu atît mai surprinzătoare cu cît era timp frumos. În vreme ce tractorul îşi trăgea brazda pe coasta dealului, maşina întreagă şi fermierul care o conducea dispăreau, din cînd în cînd, într-un nor gros de păsări zgomotoase şi învîrtejite. Erau cu mult mai numeroase decît de obicei. În privinţa asta, Nat era sigur. Veneau întotdeauna după plug în anotimpul acesta, dar nu în stoluri atît de mari şi nu cu asemenea strigăte.

Nat i-o spuse fermierului cînd îşi sfîrşi ziua de muncă, pe care şi-o petrecuse tunzînd gardurile vii.

— Da, răspunse fermierul, sînt mai multe păsări decît de obicei ; am observat şi eu. Şi pe deasupra, obraznice ! Nici nu se sinchisesc de tractor. Azi după-masă, vreo doi pescăruşi au zburat atît de aproape de mine c-am crezut c-or să-mi smulgă şapca ! Abia mai vedeam să lucrez cînd se aflau deasupra mea ! În afară de asta, mai aveam şi soarele în ochi. Cred că vremea o să se strice. Iarna va fi aspră. Din pricina asta sînt agitate păsările.

Nat plecă spre casă, luînd-o peste cîmp. Coborînd cărarea care ducea la căsuţa lui, văzu păsări zburînd peste colinele din apus, în ultima sclipire a soarelui. Nici un pic de vînt, o mare cenuşie, calmă, în flux. Clopoţei înfloriţi încă printre garduri şi aerul călduţ. Cu toate acestea, fermierul văzuse bine, şi chiar în noaptea asta vîntul îşi schimbă direcţia. Odaia lui Nat dădea spre răsărit. Se deşteptă puţin după ora 2 noaptea şi auzi vîntul în cămin. Nu furia şi rafalele unei furtuni de sud-vest, încărcate de ploaie, ci un vînt de răsărit, uscat şi rece. Suna spart în horn şi o ţiglă desprinsă începu să bată pe acoperiş. Nat ciuli urechea şi auzi marea mugind în golf. Odăiţa se răcise şi ea ; pe sub uşă venea un curent care sufla spre pat ; Nat îşi strînse mai bine în jur cuvertura, se apropie de spatele soţiei sale adormite şi rămase treaz, la pîndă, conştient de o teamă fără motiv.

Apoi auzi lovituri uşoare la fereastră. Nu existau plante agăţătoare pe zidul casei care să fi putut, desprinzîndu-se, să izbească în geam. Ascultă, iar ciocănitul continuă pînă în momentul în care Nat, plictisit de zgomot, se sculă şi se duse să deschidă fereastra. În clipa aceea, ceva îi atinse mîna, foşnindu-i pe degete şi zgîriindu-i pielea. Apoi percepu un fîlfîit de aripi care se pierdu peste acoperiş, în spatele casei.

Fusese o pasăre ; ce specie anume n-ar fi putut să spună ; fără îndoială că vîntul o silise să-şi caute adăpost pe marginea ferestrei.

Nat închise la loc fereastra şi se culcă, dar, simţindu-şi mîna udă, îşi puse buzele pe zdrelitură. Pasărea îl zgîriase pînă la sînge. Nat presupuse că, speriată şi surprinsă, în căutare de adăpost, îl lovise cu ciocul prin întuneric. Se instală iarăşi cît putu mai bine ca să doarmă.

Peste cîteva clipe, loviturile reîncepură la fereastră, mai puternice de data aceasta, mai insistente, şi soţia sa, trezită de zgomot, se întoarse în pat şi-i spuse :

— Du-te să vezi, Nat, ce-i cu geamul.

— Am fost, răspunse el. E o pasăre afară care încearcă să intre. N-auzi vîntul ? Suflă dinspre răsărit şi păsările îşi caută adăpost.

— Goneşte-le ! spuse ea. Nu pot să dorm în zgomotul ăsta.

Se întoarse la fereastră, dar de data aceasta, cînd o deschise, găsi pe bordură nu o singură pasăre, ci jumătate de duzină ; ele se repeziră drept spre faţa lui, atacîndu-l.

Țipă, agitîndu-și brațele, și le împrăștie ; ca și prima pasăre, o porniră în zbor și dispărură peste acoperiș. Lăsă repede să cadă fereastra și închise oblonul.

— Ce spui de asta ? zise el. M-au atacat. Voiau să-mi scoată ochii.

Rămase lîngă fereastră, uitîndu-se în noapte și nedeslușind nimic. Soția lui, toropită de somn, îi murmură ceva din fundul patului.

— N-am scornit nimic, făcu el, iritat de neîncrederea ei. Îți spun că pe marginea ferestrei au fost păsări care voiau să intre în cameră.

Deodată un strigăt de groază izbucni din odaia în care dormeau copiii, de partea cealaltă a coridorului.

— E Jill, spuse femeia tulburată de strigăt, ridicîndu-se în capul oaselor în pat. Du-te să vezi ce are.

Nat aprinse lumînarea, dar în clipa în care deschise ușa camerei pentru a străbate coridorul curentul îi stinse flacăra.

Se auzi un al doilea strigăt de groază, scos de data aceasta de amîndoi copiii, și cînd intră, bîjbîind, în odaia lor Nat simți împrejur bătăie de aripi în beznă. Fereastra era larg deschisă. Păsările intrau pe aici, se ciocneau mai întîi de tavan, apoi de pereți, pe urmă se întorceau, îndreptîndu-se spre paturile copiilor.

— Nu-i nimic, sînt aici, strigă Nat.

Copiii se azvîrliră asupra lui urlînd, în timp ce, în întuneric, păsările se coborau și se ridicau, atacîndu-l din nou.

— Ce este, Nat, ce se întîmplă ? îi strigă nevastă-sa din dormitor.

Îi împinse repede pe copii în coridor, închizînd ușa în urma lor, și rămase singur în odaie cu păsările.

Luă o cuvertură de pe patul cel mai apropiat și, slujindu-se de ea ca de o ghioagă, începu s-o agite în jurul lui prin aer. Simți căderea corpurilor ; auzi foșnetul aripilor, dar păsările nu erau încă învinse, căci reveneau la atac, atingîndu-i mîinile, capul cu micile lor ciocuri nemiloase, ascuțite ca niște vîrfuri de furculiță. Cuvertura deveni o armă de apărare ; își înfășură capul cu ea și, într-o obscuritate sporită, izbi păsările cu mîinile goale. Nu îndrăznea să se apropie de ușă și s-o deschidă de teamă ca nu cumva păsările să se ia după el.

De cîtă vreme se lupta cu ele în întuneric n-ar fi putut să spună, dar în cele din urmă bătăile de aripi se împuținară împrejur, pe urmă pieriră și, prin desișul cuverturii, zări lu-

mina. Aşteptă, îşi încordă urechea ; nu se mai auzea alt zgomot decît plînsul dezlănţuit al unuia dintre copii în odaia cealaltă. Freamătul, vibraţia aripilor încetaseră.

Îşi scoase capul din cuvertură şi se uită în jur. Sclipirea rece şi cenuşie a dimineţii lumina odaia. Zorile şi fereastra deschisă chemaseră iar afară păsările vii ; cele moarte zăceau pe podea. Înfiorat, Nat se uită la cadavrele minuscule. Nu se aflau acolo decît păsărele foarte mici, vreo cincizeci poate, presărate pe jos. Mărăcinari cu gît roşu, cintezoi, piţigoi, ciocîrlii, păsăruici care de obicei stau separate, fiecare în domeniul lor, iată-le acum alături în lupta comună, zdrobite de pereţii camerei sau nimicite de Nat. Unele îşi pierduseră penele în bătălie, altele aveau sînge — sîngele lui Nat — pe cioc.

Scîrbit, Nat se apropie de fereastră şi privi la cîmpiile din spatele micii sale grădini.

Era un frig muşcător, şi pămîntul avea înfăţişarea dură şi sumbră a gerului. Dar nu a îngheţului alb, care străluceşte în soarele dimineţii, ci a îngheţului negru, adus de crivăţ. Marea în creştere, acum furioasă, biciuită de spumă şi agitată de valuri, se spărgea cu violenţă în golf. Nu mai era nici urmă de păsări. Nici o păsărică piuind pe gard, la marginea grădinii, nici o privighetoare neagră matinală, nici o mierlă ciugulind iarba în căutare de viermi. Nu se mai auzea altceva decît crivăţul şi marea.

Nat închise fereastra şi uşa micului dormitor şi, străbătînd coridorul, ajunse în odaia lui. Nevastă-sa şedea în pat, în capul oaselor, cu cel mai mare dintre copii adormit lîngă ea şi cu celălalt în braţe, bandajat la frunte. Perdelele erau împreunate în faţa ferestrei, lumînările aprinse. În lumina galbenă, obrazul ei părea descompus, congestionat. Îi făcu un semn din cap pentru a-i da de înţeles să tacă.

— Doarme, în sfîrşit, şopti ea, acum o clipă a adormit. Pesemne că l-a tăiat ceva, căci are sînge la coada ochiului ; Jill spune că au fost păsările. Spune că, deşteptîndu-se, a văzut păsări în cameră.

Femeia se uita la Nat, căutînd o confirmare pe chipul lui. Părea îngrozită, şi bărbatul nu voia s-o lase să vadă că şi el era tulburat, aproape zguduit de evenimentele din aceste ultime ceasuri.

— Într-adevăr, e vorba de păsări, de păsări moarte, vreo cincizeci. Mărăcinari, auşei, tot felul de păsărele de pe la noi. S-ar spune că vîntul le-a smintit.

Se aşeză pe pat lîngă nevastă-sa şi-i luă mîna.

— E din pricina vremii, spuse el, pesemne din pricina gerului ăstuia. De altfel, poate că nu sînt păsări de pe-aici; poate vin dinăuntru şi-au fost izgonite încoace.

— Dar, Nat, făcu femeia cu voce joasă, vîntul s-a schimbat doar din noaptea asta. N-a fost zăpadă ca să le gonească şi nu pot încă să sufere de foame. Jos, pe cîmp, e destulă mîncare pentru ele.

— E din pricina vremii, repetă Nat. Îţi spun eu că-i asta.

Şi el avea faţa trasă. Se priviră un moment fără să spună nimic.

— O să cobor să fac un ceai, spuse el.

Cînd intră în bucătărie, se linişti: ceştile şi farfurioarele aşezate în teancuri pe bufet, scaunele în jurul mesei, lucrul de mînă al soţiei sale pe fotoliul de răchită, jucăriile copiilor pe cufărul din colţ.

În genunchi, scoase cenuşa şi aprinse focul: lemnele arzînd dădeau decorului înfăţişarea sa cea mai normală, ceainicul fumegînd şi vasul brun de esenţă răspîndeau confort şi securitate. Îşi bău ceaiul, îi aduse o ceaşcă şi soţiei sale, apoi se spălă în spălătorie, îşi încălţă cizmele şi deschise uşa din dos.

Cerul era aspru şi plumburiu, şi dealurile, care în ajun scînteiaseră în soare, păreau goale şi întunecate. Crivăţul, ca un brici, dezbrăca arborii, şi frunzele uscate tremurau şi zburau luate de vijelie. Nat rîcîi pămîntul cu vîrful cizmei. Era îngheţat tun. Niciodată nu văzuse o schimbare atît de rapidă, atît de neaşteptată. Mohorîta iarnă se prăvălise într-o singură noapte.

Copiii se sculaseră. Jill flecărea sus, şi micul Johnny începuse din nou să plîngă. Nat auzi vocea nevesti-si, care-i vorbea cu gingăşie ca să-l aline. Peste puţin timp coborîră. El pregătise micul dejun, şi ziua începea ca de obicei.

— Ai alungat păsările? întrebă Jill, care, văzînd focul din bucătărie, lumina dimineţii şi micul dejun, îşi recăpătase liniştea.

— Da, au plecat toate, spuse Nat. Au fost aduse de vînt. Se simţeau pierdute şi le era teamă, căutau un adăpost.

— Voiau să ne facă rău, spuse Jill. Voiau să-i scoată ochii lui Johnny.

— Teama le făcea să se poarte astfel, spuse Nat. În camera întunecoasă nu-şi mai dădeau seama unde sînt.

— Sper că n-or să mai vină, făcu Jill. Poate că, dacă le-am pune pîine pe marginea ferestrei, au s-o mănînce și-au să plece.

Își sfîrși micul dejun, apoi se duse să-și ia din cuier paltonul și capișonul, și-și puse cărțile în ghiozdan. Nat nu spuse nimic, dar nevastă-sa se uită la el din celălalt capăt al mesei. Un mesaj tăcut trecu de la unul la altul.

— O să te însoțesc pînă la autobuz, spuse el. Nu mă duc azi la fermă.

Și, în timp ce fetița se spăla pe mîini în spălătorie, îi spuse soției sale :

— Ține toate ferestrele închise și ușile la fel. Nu se știe niciodată. O să dau o raită pe la fermă să văd dacă n-au auzit nimic astă-noapte.

Apoi își urmă fetița pe cărare. Ea părea că uitase aventura din timpul nopții. Dansa înaintea lui, fugind după frunze, cu fața biciuită de frig, roșie-roșie sub capișonul ascuțit.

— O să ningă, nu, tăticule ? întrebă ea. E atît de frig.

Nat se uită la cerul negru și simți cum vîntul îi biciuie umerii.

— Nu, spuse el, n-o să ningă. E o iarnă neagră, nu albă.

Nu înceta să se uite la gardurile vii, pîndind păsările ; străbătea cu ochii cîmpurile, pădurícea de deasupra fermei, locuită de ciori. Nu văzu nici una.

Alți copii așteptau la stația de autobuz, înfofoliți, avînd pe cap capișoane la fel cu al lui Jill, cu obrazul palid și înțepat de frig.

Jill fugi la ei, agitîndu-și brațele.

— Tata spune că n-o să ningă, zise ea, e o iarnă neagră.

Despre păsări nu pomeni. Începu să se lupte cu o altă fetiță. Autobuzul ajunse în vîrful dealului. Nat o ajută să se urce, apoi o porni spre fermă. Nu era ziua lui de muncă, dar voia să se încredințeze că totul mergea bine. Jim, văcarul, traversa curtea.

— Șeful e aici ? întrebă Nat.

— E la piață, spuse Jim. Azi e marți, mi se pare.

Jim o porni spre șură. N-avea timp de pierdut cu Nat. Nat era pe deasupra lor ; citea cărți și se ocupa cu tot felul de chestii de-astea

Nat uitase că era marți. Asta dovedea cît de mult îl zguduiseră evenimentele din timpul nopții. Se duse la intrarea de

serviciu și-o auzi pe mrs. Trigg cîntînd în bucătărie, pe fondul muzical oferit de radio.

— Ești aici, doamnă Trigg ? o strigă Nat.

Ea veni la ușă, răspîndind prosperitate și voioșie.

— Bună ziua, domnule Hocken, spuse ea. Ce spui de frigul ăsta ? ...N-am văzut de cînd sînt o schimbare ca asta. Și, după cîte am auzit la radio, o să țină multă vreme. Se pare că vine din Arctica

— N-am ascultat radioul în dimineața asta, spuse Nat. Trebuie să mărturisesc c-am avut o noapte proastă.

— Sînt bolnavi copiii ?

— Nu...

Nu prea știa cum să se exprime. Acum, la lumina zilei, bătălia cu păsările părea absurdă.

Încercă să-i povestească doamnei Trigg ce s-a petrecut, dar îi citea în ochi că ea își închipuie că avusese, pur și simplu, un coșmar.

— Ești sigur că erau păsări adevărate ? întrebă ea surîzînd. Cu pene și toate cele ? Nu cumva e vorba de dihăniile acelea ciudate pe care le văd bărbații, sîmbăta seara, cînd ies de la cîrciumă ?

Se întoarse acasă. O găsi pe nevastă-sa în bucătărie cu micul Johnny.

— Ai văzut pe careva ? întrebă ea.

— Pe doamna Trigg și pe Jim, răspunse el. Nu prea m-au crezut. În tot cazul, la ei n-a fost nimic.

— Ar trebui să scoți păsările, spuse ea. Nu îndrăznesc să intru în cameră să fac paturile cîtă vreme sînt acolo. Mă înspăimîntă.

— Nu mai e nici un motiv de frică, spuse Nat. Sînt moarte, știi bine.

Se duse sus cu un sac și azvîrli în el, unul cîte unul, cadavrele țepene. Da, erau în total cincizeci. Și numai păsărele mici de tot, neajungînd una nici măcar la dimensiunile unui sturz. Pesemne că numai frica le făcuse să se poarte așa. Pitigoi, aușei. Era de necrezut forța acestor ciocuri micuțe în beznă, zgîriindu-i fața și mîinile. Coborî cu sacul în grădină, dar se văzu pus în fața unui alt impas. Pămîntul era prea tare pentru hîrleț. Era înghețat bocnă ; cu toate acestea nu ninsese, nu se întîmplase nimic altceva decît că se schimbase vîntul. Era un lucru ciudat, anormal. Profeții meteorologici aveau, fără îndoială, dreptate. Schimbarea se datora probabil unor perturbații arctice.

Avea impresia că vîntul îl tăia pînă la oase în timp ce sta acolo, nemişcat şi şovăind, cu sacul în mînă. Zărea valurile înspumate care se spărgeau în golf. Hotărî să ducă păsările pe plajă şi să le îngroape acolo.

Cînd ajunse la poalele promontoriului, de-abia se putu ţine pe picioare, atît de puternic era vîntul. Respiraţia îi producea durere şi mîinile goale se albăstreau. Niciodată nu fusese aşa de frig, în nici una dintre iernile aspre de care-şi amintea. Marea era în reflux. Străbătu fîşia de galeţi pentru a ajunge la nisipul fin şi acolo, cu spatele la vînt, săpă o groapă cu tocul. Se gîndea să arunce în ea păsările, dar, cînd deschise sacul, violenţa vîntului le luă cu sine, ridicîndu-le de parcă şi-ar fi reluat zborul şi, zburlite, cele cincizeci de cadavre de păsări îngheţate se răspîndiră la cîţiva paşi pe plajă. Era ceva cutremurător în acest spectacol. Lui Nat nu-i plăcea. Păsările îi scăpară, măturate de vînt.

„O să le ia fluxul" — îşi spuse el.

Se uită la valurile verzi cu creste albe.

Se ridicau abrupte, se încolăceau şi se spărgeau şi, fiindcă nu exista flux, vuietul lor era îndepărtat şi surd.

În clipa aceea văzu el în depărtare pescăruşii călărind pe valuri.

Ceea ce luase la început drept scufii de spumă pe creştetul talazurilor erau pescăruşii. Sute, mii, zeci de mii... Se ridicau şi coborau împreună cu valul, cu ciocul spre vînt, ca o atotputernică flotă ancorată aşteptînd fluxul. La răsărit, la apus, pretutindeni — pescăruşi. Se întindeau cît putea cuprinde cu ochiul, înşiraţi în formaţie strînsă. Dacă marea ar fi fost liniştită, ar fi acoperit golful ca un nor alb, cap lîngă cap, cu trupurile lipite unele de altele. Numai vîntul, iscînd valurile, îi ascundea în parte ţărmului.

Nat se întoarse şi, părăsind plaja, escaladă poteca povîrnită a falezei. Trebuia să dea de veste cuiva. Trebuia să pună pe cineva la curent. Vîntul de răsărit, frigul stîrneau ceva ce nu pricepea... Se întrebă dacă nu ar trebui să se ducă la cabina telefonică de lîngă staţia de autobuz şi să prevină poliţia. Dar ce-ar fi putut face poliţia ? Ce-ar fi putut face oricine altcineva ? Zeci de mii de pescăruşi în golf, pe mare, aţîţaţi de furtună, aţîţaţi de foame. Cei de la poliţie or să-l creadă nebun sau beat, ori, în cel mai bun caz, îi vor primi comunicarea cu cel mai mare calm : „Vă mulţumesc. Da, faptul ni s-a mai semnalat. Vremea proastă aduce un mare număr de

păsări pe ţărm". Nat se uită împrejur. Nici urmă de alte păsări. Cînd se apropie de casă, soţia lui îi ieşi în întîmpinare pe prag. Îi strigă de departe, foarte tulburată.

— Nat, spuse, s-a vorbit de asta la radio. Au dat un comunicat special. L-am notat cuvînt cu cuvînt.

— Despre ce s-a vorbit la radio? întrebă el.

— Despre păsări, răspunse. Nu sînt numai aici, sînt pretutindeni. La Londra, în toată ţara. S-a întîmplat ceva cu păsările.

Intrară în bucătărie. Citi hîrtiuţa pusă pe masă:

„Comunicat al Ministerului de Interne, ora 11. Din oră în oră, din toate colţurile ţării, din rapoarte se semnalează că un urias număr de păsări zboară deasupra oraşelor, satelor şi cătunelor, provocînd tulburări, pricinuind pagube şi atacînd chiar populaţia. Se presupune că mase atmosferice venind din Arctica şi acoperind în prezent Insulele Britanice determină păsările să emigreze spre sud în cîrduri imense şi că o foame acută le poate împinge să-i atace pe oameni. Cetăţenii sînt avizaţi să-şi verifice închizătorile uşilor, ale ferestrelor şi ale căminelor, luîndu-şi toate măsurile care se impun pentru securitatea copiilor lor. Un nou comunicat va fi difuzat în cursul zilei".

Un soi de excitaţie puse stăpînire pe Nat; îşi privi soţia cu un aer triumfător.

— Ai văzut? zise el. Să nădăjduim că l-au auzit şi cei de la fermă. Doamna Trigg o să vadă că n-au fost baliverne. E adevărat. În toată ţara! De azi dimineaţă îmi tot spun că trebuie să se întîmple ceva. Şi adineauri, pe plajă, m-am uitat la mare şi am văzut mii, zeci de mii de pescăruşi, aşa de strînşi unii în alţii că n-ai putea să pui un ac între capetele lor. Stau toţi acolo, pe valuri, în aşteptare.

— Oare ce aşteaptă, Nat? întrebă femeia.

O privi, pe urmă îşi coborî ochii pe foaia de hîrtie.

— Nu ştiu, făcu el încet. Ăştia spun că păsărilor le e foame.

Se apropie de sertarul în care-şi avea ciocanul şi uneltele.

— Ce vrei să faci, Nat?

— Să controlez ferestrele şi căminele, cum spun ei.

— Crezi c-or să intre cu ferestrele închise? Aceste vrăbii, aceste guşă-roşii? Dar cum ar putea?

Nu-i răspunse. El nu se gîndea la mărăcinari şi la vrăbii. Se gîndea la pescăruşi...

Urcă și-și petrecu tot restul dimineții bătînd scînduri la ferestrele camerelor și la gura căminelor. Adevărat noroc că era ziua lui liberă și că nu avea treabă la fermă. Aceasta îi amintea de trecut, de începutul războiului. Atunci nu era încă însurat și el fusese cel care pusese obloanele pentru camuflaj în casa mamei sale. Tot el amenajase și adăpostul. Dar adăpostul nu servise la nimic cînd venise momentul. Se întrebă dacă cei de la fermă își iau aceleași măsuri de precauție. Se îndoia... Mult prea nepăsători, Harry Trigg și nevastă-sa ! Erau în stare să rîdă de toate acestea și să plece să danseze sau să joace cărți.

— Masa-i gata ! strigă femeia de la bucătărie.

— În regulă. Cobor.

Era mulțumit de ce făcuse. Obloanele se potriveau bine pe geamuri și pe gura căminelor.

După prînz, în timp ce nevastă-sa spăla vasele, Nat asculta știrile de la ora 1. Fu repetat același comunicat, cel pe care-l notase ea de dimineață, dar buletinul de știri dădea informații suplimentare.

„Stoluri de păsări au pricinuit pagube în toate provinciile — citi crainicul —, ele erau atît de dense pe cerul Londrei la ora 10 dimineața că orașul părea acoperit de un enorm nor negru. Păsările s-au cocoțat pe acoperișuri, pe bordura ferestrelor și pe hornuri. Speciile din care fac parte cuprind mierle, pițigoi și alte soiuri de păsăruici și, după cum este de așteptat într-o metropolă, un număr considerabil de porumbei și de vrăbii, ca și acei obișnuiți ai cheiurilor Tamisei — pescărușii-cu-cap-negru. Spectacolul era atît de insolit încît circulația a fost întreruptă în numeroase artere, lucrul abandonat în magazine și birouri, în timp ce trotuarele și șoselele se umpleau de curioșii veniți să vadă păsările".

Se relatau diferite incidente, se invoca din nou explicația cu frigul și foamea și se repetau avertismentele date cetățenilor. Vocea crainicului era calmă și suavă. Nat avea impresia că acest om considera toată chestiunea drept o glumă reușită. Probabil că mai erau mulți asemenea lui, sute, care nu-și închipuiau ce înseamnă să te lupți, noaptea, cu o armată de păsări. În seara aceasta, la Londra se vor da recepții ca după alegeri. Oamenii în picioare, bînd, rîzînd și strigînd excitați : „Hai să vedem păsările !".

Nat închise radioul. Se ridică și se apucă să trebăluiască la ferestrele din bucătărie. Nevastă-sa îl privea, cu micul Johnny agățat de fustele ei.

— Cum, și aici scînduri ? spuse ea. Păi o să fiu nevoită să fac lumină de la trei. Nu văd de ce trebuie să pui scînduri și aici.

— Paza bună trece primejdia rea, răspunse Nat. Îmi iau măsurile de prevedere.

— Ce-ar trebui să facă este să cheme armata și să tragă în păsări. Asta vîră spaima-n ele.

— Ar putea oricînd s-o facă ! spuse Nat. Dar cum vrei tu să procedeze ?

— Pe docuri știu bine să trimită trupe cînd docherii fac grevă, răspunse ea. Soldații sînt cei care vin atunci să descarce vapoarele.

— Da, spuse Nat, dar populația Londrei este de peste opt milioane. Îți închipui toate aceste clădiri, toate aceste imobile, toate aceste case ? Crezi că au destui soldați care să tragă pe toate acoperișurile ?

— Asta nu știu. Dar trebuie făcut ceva. Sînt datori să facă ceva.

Nat își spuse că, fără nici o îndoială, în acest moment „ei" sînt pe cale să studieze problema, dar că, oricare ar fi măsurile pe care le-ar lua „ei", ceea ce se va face la Londra și în marile orașe nu va sluji locuitorilor de aici, aflați la cinci sute de kilometri depărtare... Fiecare era dator să-și ia propriile măsuri.

— Ce avem ca provizii ? întrebă el.

— Asta-i bună, Nat ! Și mai ce altceva ?

— Răspunde ! Ce avem în cămară ?

— Știi bine că mîine e ziua în care mă duc după provizii. Nu cumpăr alimente dinainte că-și pierd gustul. Măcelarul trece poimîine. Dar aș putea aduce ceva de la el mîine.

Nat nu voia s-o sperie, dar socotea posibilă eventualitatea ca ea să nu se ducă la tîrg a doua zi. Merse el însuși să inspecteze cămara și polița pe care-și țineau conservele. Ar ajunge pentru o zi sau două. Nu era multă pîine.

— Și brutarul ?

— Vine mîine.

Văzu că există făină. Va avea destulă ca să coacă nevastă-sa o pîine în caz că brutarul nu va veni.

— Eram mai liniștiți pe timpuri, spuse el, cînd femeile făceau pîine de două ori pe săptămînă și cînd aveam întotdeauna scrumbii sărate. În felul ăsta aveai destulă mîncare ca să ții piept la nevoie chiar unui asediu.

— Am încercat să le dau copiilor conserve de peşte, dar nu le place, spuse ea.

Nat continuă să bată în cuie scîndurile din faţa ferestrelor de la bucătărie. Lumînările. Nu erau bogaţi nici în lumînări. Ea avea probabil intenţia să cumpere tot a doua zi. Pe naiba ! Nu era nimic de făcut. O să trebuiască să se culce devreme diseară. Dacă însă...

Se ridică, deschise uşa din spate şi ieşi în grădină să se uite la mare. Nu fusese soare în cursul zilei, şi acum, cînd nu era nici măcar ora 3, se şi lăsase un soi de întuneric, sub un cer posomorît, greu şi fără culoare. Ca sarea. Auzea marea izbindu-se cu furie de stînci. Coborî pe cărare pînă la jumătatea drumului spre plajă. Apoi se opri. Fluxul urcase. Stînca, descoperită înainte de amiază, era acum invizibilă, dar nu marea îi reţinea privirile. Pescăruşii se ridicaseră. Zburau pe cer cu sutele, cu miile, săltîndu-şi aripile contra vîntului. Din pricina pescăruşilor era cerul plumburiu. Şi tăceau. Nu se auzea un strigăt. Nu făceau altceva decît să zboare în rotocoale, ridicîndu-se, coborînd, încercîndu-şi puterile în lupta cu vîntul.

Nat se întoarse. O porni în goană spre casă.

— Mă duc s-o iau pe Jill, spuse el. O s-o aştept la staţia de autobuz.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă nevastă-sa. Eşti palid de tot.

— Ţine-l pe Johnny în casă, spuse el. Stai cu uşa închisă. Aprinde lumina şi trage perdelele.

— Dar e de-abia trei, spuse ea.

— Cu atît mai rău ! Fă cum îţi spun.

Aruncă o privire în magazia de unelte din spatele casei. Nimic aici care să-i folosească prea mult. Cazmaua ar fi prea grea ; furca nu ar fi bună de nimic. Luă săpăliga. Era singura unealtă utilizabilă şi, în afară de asta, destul de uşoară.

Merse pe cărare pînă la staţia de autobuz, zvîrlind din cînd în cînd peste umăr cîte o privire îndărăt.

Pescăruşii zburau acum mai sus, în cercuri mai mari ; se desfăşurau în formaţii vaste de-a curmezişul cerului.

Grăbi pasul ; ştia că autobuzul nu va sosi în vîrful dealului înainte de ora 4, dar trebuia să se grăbească. Pe drum nu se întîlni cu nimeni. Mai avea încă o jumătate de oră de aşteptat. Vîntul sufla de pe coline şi biciuia cîmpul. Tropăi din picioare şi-şi suflă în pumni. Vedea în depărtare colinele, clare şi albe pe fondul cenuşiu al cerului. Ceva negru se înălţa

în spatele lor, care aducea la început a fum, apoi se lărgi, se îndesi şi fumul deveni un nor gros, şi norul se împărţi în patru norişori mai mici, care se împrăştiară spre nord, est, sud şi vest ; dar nu erau nori, erau păsări. Le privi străbătînd spaţiul şi cînd trecură la vreo sută de metri deasupra capului său înţelese din repeziciunea zborului lor că se îndreptau spre interior şi că nu le interesa populaţia din peninsulă. Erau ciori, corbi, coţofene şi gaiţe, toate păsări care-şi găsesc în genere prada printre speciile mai mici ; totuşi în după-amiaza aceasta păreau să fie preocupate de alte misiuni.

„Astea-s pentru oraşe — îşi spuse Nat — ; ele ştiu încotro se duc. Noi nu le interesăm. Nu, pentru noi sînt rezervaţi pescăruşii. Celelalte se duc în oraşe".

Intră în cabina telefonică şi ridică receptorul. Era de ajuns să cheme centrala şi ei vor transmite mesajul.

— Vorbesc de pe şosea, spuse el, de lîngă staţia de autobuz. Vreau să vă previn că mari formaţii de păsări zboară spre interior. Pescăruşii se adună în golf.

— Înţeles, răspunse o voce laconică şi obosită.

— Să nu uitaţi să transmiteţi mesajul la cei în drept.

— Da, da...

Vocea era nerăbdătoare, pe urmă extenuată, apoi un zumzet anunţînd că discuţia a luat sfîrşit.

„Încă una căreia puţin îi pasă — îşi spuse Nat. Poate că de azi dimineaţă primeşte comunicări. Ar vrea să meargă la cinema. O să-l strîngă de mînă pe iubitul ei şi, arătîndu-i cerul, o să-i spună : Oh, păsările astea !... Puţin îi pasă !"

Autobuzul ajunse greoi în vîrful dealului. Jill coborî împreună cu încă trei sau patru copii. Autobuzul îşi reluă cursa spre tîrg.

— Pentru ce, tăticule, săpăliga asta ?

Copiii îl înconjurară rîzînd.

— Am luat-o şi eu aşa, spuse el. Hai, vino, mergem acasă. E frig, să nu mai întîrzie nimeni ! Hei, voi ăia, o să vă urmăresc cu privirea peste cîmp să văd dacă ştiţi să fugiţi repede.

Le vorbea colegilor lui Jill, care făceau parte din familii diferite, dar care, toţi, locuiau în micul cartier-parc, construit de municipalitate.

— Vrem să ne jucăm puţin pe marginea şoselei, spuse unul dintre ei.

— Nu, o să vă duceţi imediat acasă, altfel vă spun mamei.

Discutară în șoaptă, deschizînd ochii mari, pe urmă o porniră peste cîmp înlănțuiți. Jill își privi tatăl, bosumflată.

— Ne jucăm întotdeauna pe marginea drumului, spuse ea.

— Nu în seara asta, făcu el. Hai, vino, nu te mai foi atît.

Vedea pescărușii urcînd spre uscat și zburînd acum peste cîmpuri. Aceeași tăcere. Nici un strigăt.

— Uite, tată, uită-te acolo la pescărușii ăia !

— Da, grăbește-te !

— Încotro zboară ? Unde se duc, spune-mi ?

— Spre interior, cred. Acolo unde-i mai cald.

O luă de mînă și o trase spre potecă.

— Nu așa repede, tăticule. Nu pot să mă țin după tine.

Pescărușii imitau corbii și ciorile. Se desfășurau în formații egale de-a curmezișul cerului. Păsările se îndreptau cu miile spre cele patru puncte cardinale.

— Tată, ce se-ntîmplă ? Ce fac pescărușii ?

Zborul lor era mai puțin direct decît al corbilor. Ei desenau și acum cercuri în aer. Totodată zburau mai jos. S-ar fi zis că așteaptă un semnal, că nu fusese încă luată hotărîrea decisivă. Ordinul nu era precis.

— Vrei să te iau în cîrcă, Jill ? Hai, cațără-te în spate.

Credea că așa o să meargă mai iute, dar se înșela. Jill era grea. Îi aluneca de pe umeri. Pe deasupra, plîngea. Sentimentul de grabă și teamă care-l stăpînea pe Nat se transmisese și fetiței.

— Vreau să plece pescărușii. Nu pot să-i sufăr. Se apropie.

O lăsă din nou pe Jill jos și începu să alerge, trăgînd-o după el. Cînd ajunse în dreptul fermei, îl văzu pe fermier scoțîndu-și mașina din garaj. Nat îl strigă.

— Poți să ne duci acasă ? întrebă el.

— Ce spui ?

Mr. Trigg se întoarse în scaun ca să-i privească. Pe urmă, pe obrazul său rubicond și vesel se răspîndi un zîmbet.

— Pare-se c-o să ne distrăm, spuse el. Ai văzut pescărușii ? Jim și cu mine o să încercăm să tragem în ei. Toată lumea și-a ieșit din minți cu păsările astea. Nu se mai vorbește decît despre asta. Am auzit c-ai avut neplăceri astă-noapte. Vrei o pușcă ?

Nat clătină din cap. Micul automobil era plin. Mai era doar un loc pentru Jill cu condiția să se așeze în fund, pe bidoanele de benzină.

— N-am nevoie de pușcă, spuse Nat, dar mi-ar face plăcere s-o duci pe Jill acasă. Păsările astea o înspăimîntă.

Vorbea laconic. Nu voia să discute toate astea de față cu Jill.

— De acord, spuse fermierul. O duc. Dumneata însă rămîi ; o să faci un concurs de tir împreună cu noi. Știu c-or să zboare niscaiva pene.

Jill se sui în mașină, care coti și începu să gonească. Nat o urmărea. Trigg era nebun. La ce bun o pușcă împotriva unui cer întreg acoperit de păsări ?

Acum că Nat nu mai trebuia să se ocupe de Jill, se putea uita în jurul lui. Păsările se roteau într-una peste cîmpuri. Majoritatea făceau parte din specia pescărușilor de scrumbie, dar mai erau și unii cu-cap-negru. În genere, ei nu se amestecau. Astăzi erau uniți. Ceva îi apropiase. Pescărușii-cu-cap-negru erau aceia care atacau păsările mai puțin puternice, ba chiar, auzise de asta, și miei nou-născuți. Nu văzuse niciodată așa ceva cu ochii lui. Totuși își aminti acest fapt în momentul în care privi cerul. Pescărușii se îndreptau spre fermă ; zburau jos și pescărușii-cu-cap-negru conduceau. Ferma părea să le fie obiectivul. Zburau drept spre ea.

Nat grăbi pasul spre casă. Văzu mașina fermierului cotind și venind spre el. Ea se opri brusc.

— Micuța a ajuns acasă. Soția dumitale o pîndea. Ei bine, ce părere ai de asta ?... Ei, vii la concursul meu de tir ?

— Nu, mă duc acasă. Nevastă-mea o să fie îngrijorată.

— A mea zice că dacă pescărușii s-ar putea mînca și-ar dovedi utilitatea, spuse Trigg ; am avea pescăruși la frigare, la tavă și pe deasupra și conserve de pescăruși. Așteaptă să descarc în ei niște plumbi. Asta o să-i pună pe goană.

— V-ați baricadat ferestrele ? întrebă Nat.

— Nu. Tîmpenii ! Ălora de la radio le place să-ți bage spaima-n oase. Am avut altceva de făcut astăzi decît să mă amuz cu baricadatul ferestrelor.

— Eu aș face-o acum dac-aș fi în locul dumitale.

— Aiurea ! Ești într-o ureche. Vrei să vii să te culci la noi ?

— Nu, dar îți mulțumesc.

— Cum vrei. Atunci, la revedere, pe mîine ! O să-ți ofer la micul dejun carne de pescăruș.

Fermierul izbucni în rîs și-și îndreptă mașina spre poarta fermei.

Nat se grăbea. Trecu prin fața păduricii, prin fața vechiului hambar, pe urmă ajunse la bariera ultimului ogor.

În timp ce sărea bariera, auzi un foșnet de aripi. Un pescăruș-cu-cap-negru plonjă spre el din înaltul cerului, pe urmă pierdu direcția, se roti și se urcă pentru a plonja din nou. Într-o clipă i se alăturară alții, șase, șapte, o duzină : capete-negre și pescăruși albi amestecați. Nat lăsă să-i cadă săpăliga. Nu-i putea fi de folos. Acoperindu-și capul cu brațele, o luă la fugă spre casă. Continuară să-l atace, fără alt zgomot decît fîlfîitul aripilor, al aripilor lor înfricoșătoare. Simți sînge pe mîini, pe încheieturi, pe ceafă. Fiecare lovitură a ciocurilor lor ascuțite îi sfîșia carnea. Dacă măcar ar putea să-i țină departe de ochi ! Nimic altceva nu conta. Trebuia să-i îndepărteze de ochi. Nu învățaseră încă să se agațe de un umăr, să smulgă veșmintele, să se năpustească în masă asupra unui cap, asupra unui corp. Dar cu fiecare plonjon, cu fiecare atac deveneau mai îndrăzneți ; și nici ei nu se menajau. Cînd coborau fără să-și nimerească ținta, se prăbușeau zdrobiți pe pămînt. Nat, alergînd, călca pe corpuri de păsări.

Ajunse la ușă și începu să izbească cu pumnii însîngerați. Scîndurile din fața ferestrelor nu lăsau să treacă lumina. Totul era întunecat.

— Deschide ! răcni el. Sînt eu, Nat. Deschide !

Răcnea ca să se facă auzit prin zgomotul produs de aripile pescărușilor.

Apoi îl văzu deasupra lui pe „nebun“* gata să se repeadă. Pescărușii făcură un cerc, se îndepărtară și porniră în sus împotriva vîntului. Numai „nebunul“ rămăsese. Un singur „nebun“ deasupra lui. El își strînse deodată aripile lîngă corp. Căzu ca un bolovan. Nat scoase un urlet și ușa se deschise. Trecu pragul clătinîndu-se, și nevastă-sa se prăvăli cu toată greutatea pe ușă.

Auziră zgomotul surd produs de căderea corpului „nebunului“.

(Continuare în numărul viitor)

În românește de
MARIA-MAGDALENA FORTUNESCU

---

* *Sula Bassana*, pasăre marină foarte mare, din ordinul pelicaniformelor, cu ciocul ascuțit și extrem de puternic.

PIERRE MARIE

ELVEȚIA

Formula lui Euler
de pe frontonul palatului descoperirii

E la *i* π doar—1 face
Ecuație a unor visători
S-o pui în vers nu-i faptă prea dibace
Spun cei ce de viață-s temători

Ecuație a unor visători
Și totuși nici o taină-aici nu zace
În veacu-n care descoperitori
Scot cosmosuri mereu ca din găoace

S-o pui în vers nu-i faptă prea dibace
Ne-ar da ai îndoielii reci fiori
Ce-aveți voi *e* și π comun în pace
Rămîneți deci inerți și-ntîmplători

Spun cei ce de viață-s temători
Nepricepînd *egalitatea* cea tenace
Că-i semnul omului în zbor spre sori
E la *i* π doar—1 face

23.1.1958

Echivalență românească de ADRIAN ROGOZ

Poezia cunoscutului literat elvețian **Pierre Marie** (care a studiat și matematicile) este consacrată ecuației prin care **Leonhard Euler** (genialul savant din secolul al XVIII-lea) consemnează o anumită înrudire între numărul imaginar **i** ($=\sqrt{-1}$) și cele două numere transcendente **π** (raportul constant dintre lungimea și diagonala cercului) și **e** (baza logaritmilor naturali):

$$e^{i\pi} = -1$$

„Această formulă atît de simplă și de remarcabilă, desigur una dintre cele mai frumoase din toată matematica, a permis lui **Lindemann** (1882) să demonstreze transcendența lui π și imposibilitatea cvadraturii cercului" (**Les grands courants de la pensée mathématique,** 1962, p. 111).

Obținerea cvadraturii cercului numai cu rigla și compasul a fost o himeră care a bîntuit mințile matematicienilor încă din antichitate. Spulberarea ei a însemnat o performanță a inteligenței nu mai puțin prodigioasă. Doar astfel a reușit știința, din miracol în miracol, să proiecteze umanitatea spre stele.

ADRIAN ROGOZ

PROGRESIV

Descinzînd în permian,
sol voit aerian,
vede locuind argile
doar prăsile de reptile.

Ochiul, dezolat, în zbor
n-are soț cugetător.
Nici chiar mamiferul clasic?
Proiectat e-abia-n triasic.

Stele-n apa unui tău
licăre hău lîngă hău...
Vino deci după trei ere
ori fereşte-n alte sfere.

1965

KARINTHY FRIGYES

UNGARIA

A patra stare de agregare

Thorsen închise ușa. Era ora trei, începuse să se întunece, dar stîncile fiordului se mai conturau cu tărie pe fundalul oțeliu al cerului nordic.

Ne găseam la etajul 23 al Laboratorului internațional, în galeria lui seculară de sticlă, unde cu vreo cinci ani în urmă începuseră experiențele cu aerul lichid. Această parte a clădirii fusese pusă la dispoziția lui Thorsen încă de pe atunci, ca să-și încheie cercetările începute în urmă cu douăzeci de ani și să le verifice rezultatele. Trecuse un an de cînd nu-l mai vizitasem și m-a surprins schimbarea. Omul liniștit, domnul precaut în vorbe dispăruse, mișcările îi deveniseră hotărîte, vocea sigură, metalică, aproape răstită. O anume indiferență senină îi înlocuise privirea îngrijorat-curioasă, șovăitoare, cu care avea obiceiul să-mi observe fața altădată, cînd îmi explica vreun lucru.

Cum se mișca acum grăbit prin sală, împingînd încoace și încolo mescioarele, aparatura montată pe rotile, părea că nici nu mă

bagă în seamă şi nu mă putusem abţine să nu-i atrag atenţia asupra acestei schimbări. Izbucni în rîs.

— Observaţia este remarcabilă, zise apoi. Îndeosebi aceea cu „privirea îngrijorat-curioasă". Cel care îşi priveşte aşa discipolul cînd îi explică are de ce se îngrijora: probabil, nu e prea sigur de treburile respective, nu înţelege nici el pe deplin ceea ce vrea să-l facă pe celălalt să înţeleagă.

— Vrei să spui... că azi mi-ai explica altfel..., riscai remarca.

Mă privi, zîmbind ciudat.

— Azi nu mai am nevoie de explicaţii.

— Ah!...

— În urmă cu o săptămînă aş mai fi avut... Azi însă nu mai am.

— Deci... în loc de explicaţii?

— În loc de explicaţii — dovezi.

Îşi freca mîinile, privindu-mă dintr-o parte. Începuse din nou să rîdă, într-un fel sănătos, deschis.

— Ce curios... nici nu mă mai interesează atît de mult... toţi aceşti douăzeci de ani, cu frămîntările, cu încercările, cu ideile fixe concentrate în jurul unei singure probleme... se chircesc dintr-o dată, devin detalii neînsemnate, un vis tembel în raport cu o singură săptămînă... în cel mai bun caz un fel de preparative... bune doar pentru...

Îl privii nedumerit.

— Spui că toţi aceşti douăzeci de ani... s-au irosit într-o muncă neînsemnată? Imensa teorie a materieiforţă nu reprezintă decît... o speculaţie copilărească?

— Ei nu, poate ceva mai mult decît atît. Dar ce adevăr simplu, firesc, aproape banal... rezultatul unei munci amarnice de peste douăzeci de ani formulat în cîteva fraze! Ei da, un lucru e sigur, de la vechile jocuri atomice pînă la însuşirea organică a realităţii electronice a fost nevoie de multă vreme. Cînd mă gîndesc însă cît timp aş fi cîştigat dacă atunci, în urmă cu douăzeci de ani, cineva mi-ar fi formulat toată problema aşa cum o formulez azi — în trei teze fundamentale! Dacă mi-ar fi spus doar atît: „Forţă şi materie — ce vorbe stupide!" Exista încă de pe atunci certitudinea că particula cea mai mică, cea indivizibilă, nu poate fi ea însăşi materie, corpuscul, dar despre electron, despre cea mai mică încărcătură electrică, despre această curiozitate nemaipomenită care defi-

neşte însuşirea reală a unui ce ireal (încărcătură electrică în sine — ca şi cum ai spune: uite, vine un om de treabă — fără să vină şi omul !), despre centrul de forţă încă se mai vorbea ca despre nişte cubuleţe de beton, din care „e construit“ corpul materiei.

— Dar...

— Sigur că dar... Ştiu, nu trebuie să-mi reaminteşti, n-am uitat lecţia pe care mi-am predat-o singur... „Materia deci este doar una dintre formele de manifestare a forţei ca realitate mai sintetică, mai generală : e ca lumina, căldura, electricitatea... fiind un fenomen egal cu acestea“. Desigur, aşa e totul mai atrăgător... situaţia se schimbă puţin : nu forţa este proprietatea multilaterală a materiei, ci materia este una dintre multiplele proprietăţi ale forţei. Dar cum ia naştere forţa ?!... Pentru că scornirea mincinoasă privind radiul a devenit, oricum, incomodă !

Se apropie de mine şi începu să-mi smucească un nasture de la haină, ceea ce la el constituia întotdeauna semnul maximei surescitări.

— Ascultă... îţi mai aminteşti cînd ţi-am vorbit despre stările de agregare ?

— Cum să nu... Forţa... ca una dintre stările de agregare ale materiei...

Izbucni într-un hohot de rîs, parcă l-ar fi gîdilat cineva. Ochii îi străluceau.

— Bravo !... Îţi aminteşti foarte bine : exact aşa ţi-am spus ! Nici n-am bănuit, cap sec ce eram, cît de aproape mă găseam de adevăr, rostind aceste cîteva cuvinte !... Ar fi trebuit să vorbesc şi să mă gîndesc ceva mai simplu, ar fi trebuit să uit ceva mai mult din cele învăţate la prima oră de fizică în clasa a treia de gimnaziu şi mai tîrziu şi poate că aşa aş fi rostit încă de atunci, acolo, în faţa ta cuvintele acestea. Simplu de tot, firesc, aşa cum spui aer sau apă, sau vis.

— Cuvintele ?... Care cuvinte ?

— Păi, acestea : stare de agregare.

— Le-ai rostit doar.

— Da, dar mult prea circumspect, cu o anumită rezervă, ca una dintre stări.

— Ca una... dar cum trebuia s-o spui ?

— Aşa : a patra. După ce cunoşteam trei : pe cea gazoasă, pe cea lichidă şi pe cea solidă.

— Nu te înțeleg... Adică... forța... forța poate fi socotită... ca a patra... stare de agregare...

Izbucni într-un hohot de rîs larg, sănătos.

— „Poate fi socotită !“ „Forță“ ! Ce cuvinte ! Sînt din dicționarul visurilor somnambule ale metafizicii speculative ! Ce-mi pasă mie de „forță“... Pe mine mă interesează materia, pe care poți s-o apuci, s-o palpezi, s-o miroși, să te culci !

Nu știam ce să-i răspund, îl priveam nedumerit.

— Atunci... chiar că nu știu... despre ce vorbești.

Se apropie de balustradă, privi în jos, bătu din degete darabana și zîmbi într-un fel ciudat. Nu știu de ce mi-am amintit atunci de expresia feței tatălui meu cînd, în ajun de crăciun, cu degetul la gură, ne semnala apropierea surprizei. Se întoarse brusc către mine.

— Ascultă, îmi spuse cu o prefăcută ușurință, vezi de acolo, de unde stai, strada, trotuarul de jos ?

— Da, le văd.

— Mașinile aleargă neîntrerupt pe bulevard. Dacă îmi aduc bine aminte, partea carosabilă e pavată cu cuburi de granit.

— Așa este.

— Turismele s-au dovedit, fără îndoială, mijloace potrivite de transport, deși... În orice caz, trebuie să recunoști că ai fi foarte surprins văzînd că de după colț, dinspre strada Hadensterna, ar apărea o bărcuță de toată frumusețea, un fel de gondolă, ca la Veneția.

— Cum adică, în caz că marea ar inunda străzile ?

— Da' de unde ! Gondola ar înainta pe bulevard.

— Pe roți ?

— Gondolă pe roți? Ești nebun ! Doar așa, cum alunecă gondola de obicei, cufundată pe jumătate în materia în care ar înainta... La spate ar sta gondolierul, care și-ar înmuia ritmic lopețile în șosea.

Tot nu puteam să-l înțeleg.

— În ce și-ar muia lopețile ?

— Păi, în pietrele de granit. Gondola ar înainta legănîndu-se cufundată pe jumătate între pietre, iar valurile de piatră stîrnite de vîsle ar clipoci zuruind. Ei, ce spui ?

Am ridicat din umeri.

— Că am înnebunit de-a binelea... sau că am nălucíri... că-i o vrăjitorie la mijloc...

— Mai ales dacă ți-ai da seama că, în măsura în care

se apropie, barca se micşorează... şi nu invers, cum ar cere legile perspectivei... încît ajunsă aici, sub fereastră, ar şi dispărea... Făcînd însă abstracţie de aceasta, în orice caz te-ai gîndi că barca şi vîslele acelea trebuie să fie dintr-o materie fantastic de dură dacă pur şi simplu împroaşcă piatra... fără să explodeze...

— Thorsen, habar n-am ce vrei să spui.

— Te-am întrebat doar atît : ai crede că vezi realitatea dacă ai vedea asta ?

— La naiba, sigur că n-aş crede !

— Nu ?!...

Se întoarse ca o sfîrlează, se îndepărtă de fereastră. Alergă la un recipient de formă cilindrică şi-i ridică zgomotos capacul. În mînă îi sclipi ceva ce aducea a cleşte.

— Rămîi acolo unde eşti... nu te mişca, priveşte! îmi strigase autoritar. Fii atent, dar să nu scoţi o vorbă !

În clipa următoare apăru în cleştele respectiv o bilă supărător de strălucitoare, dar numai pentru o clipă. Lîngă Thorsen se găsea o măsuţă metalică, iar prietenul meu, îndată ce scosese bila, o şi scăpă pe măsuţă. În acelaşi moment bila dispăru.

— Vino încoace !

Mă apropiai fuga de măsuţă.

— Ce vezi aici ?

— O gaură.

— Priveşte-o cu atenţie.

— Un canal tubular... mai precis conic... ce se strîmtează în interior, în direcţia în care a dispărut bila...

— Ai remarcat însă că orificiul acesta n-a existat mai înainte ?

— Am remarcat. Bila...

— A pătruns în metalul mesei, gros de vreo treizeci de centimetri. Dar unde a dispărut ?

Privii sub masă.

— N-o văd nicăieri.

— Nici n-ai unde s-o vezi. În timp ce a pătruns în metalul mesei — se poate observa asta din îngustarea canalului săpat —, şi-a restrîns volumul la o pătrime din cel iniţial. A dispărut înainte de a fi străbătut complet placa.

Privii masa, pe sub masă, apoi la Thorsen şi iarăşi masa, şi din nou la Thorsen. Trebuie să fi făcut o mutră tare idioată.

— Ei ?... mă privi şi el întrebător, cu un zîmbet larg pe faţă.

— Ce „ei“ ? am îngăimat. Nu pricep nimic.

— Măi-măi, tare mai eşti de cap ! Era un fragment... din materia folosită la construcţia gondolei... s-a scu-

fundat în placa de metal a măsuţei... Asta-i tot.

Peste cîteva minute, cînd mă găseam încă ameţit pe canapea, Thorsen măsura încăperea în lung şi în lat şi-mi vorbea ca un profesor care, aflat la ore, ar vrea să plece mai devreme, aşteptînd cu nerăbdare să sune de ieşire. Îmi amintesc că, între timp, îşi consultase şi ceasul.

— Care va să zică... dar te rog să mă asculţi ca şi cum ai fi într-a treia, în ultima bancă, alături de mine. Trebuie să uiţi ceea ce ai învăţat pînă acum. Deci care a fost lecţia predată ora trecută ?

— Asta... stările de agregare... orice corp... în funcţie de raportul dintre molecule...

— Ia-o de la temperaturile cele mai ridicate.

— În primul rînd starea gazoasă... este acea stare de agregare în care moleculele se resping... În acest caz corpul este difuz, se împrăştie în toate direcţiile, ocupînd orice spaţiu disponibil... Apoi în stare lichidă... moleculele sînt neutre, nu se atrag, nu se resping decît într-o măsură extrem de redusă, cît e nevoie pentru capilaritate... În această stare, corpul îşi păstrează volumul... dar forma nu... preluînd-o pe cea a vasului... În sfîrşit, cea de-a treia posibilitate... la o temperatură relativ scăzută... cînd moleculele se atrag... corpul are o stare solidă... o formă proprie, pe care şi-o păstrează... se opune modificării formei...

— Ai terminat ?

— Da.

— Ai spus : în sfîrşit, cea de-a treia posibilitate. Cu alte cuvinte o altă posibilitate nu există ?

— După cîte ştiu — nu.

— Ia gîndeşte-te. Moleculele lichide nu se atrag, nici nu se resping, dar corpul îşi păstrează totuşi volumul. Moleculele corpurilor solide se atrag, dar corpul solid îşi păstrează şi el volumul. În dreapta acestor două sînt situate corpurile gazoase, ale căror molecule se resping, iar corpurile respective se şi împrăştie, mărindu-şi volumul. Ei ? Ca o posibilitate, nu ne putem imagina şi ceva situat în stînga celor două ?

— O stare de agregare..., bîlbîisem.

— Hai, zi-o ! mă zori.

— O stare de agregare...

în care moleculele se atrag atît de puternic... încît...

— Încît ?

— ...corpul... se restrînge... își micșorează volumul...

— Bine, începi să-ți revii. Pregătește-te deci pentru lecția următoare : cea de-a patra stare de agregare. Ea se găsește (înspre stînga) cu starea de agregare solidă, în același raport în care aceasta din urmă se află (dinspre dreapta) cu cea lichidă. Are coeziunea cu atît mai mare față de solide, cu cît acestea au coeziunea mai mare în raport cu lichidele. Moleculele celei de-a patra stări se apropie între ele cu o mișcare accelerată... corpul se restrînge... în timp ce greutatea sa specifică crește... depășind cu mult greutatea specifică a celui mai solid corp... În cele mai multe corpuri...

— Dar atunci... electronii...

— După cele de mai înainte, întrebarea e pe deplin justificată. Știm, nu-i așa, că electronii n-au corp, nu sînt corpuscule și nici nu sînt impenetrabili, că, în consecință, nu există nici o contradicție în cazul contopirii, fuzionării lor... corpul, așa cum era inițial, dispare, adică se transformă în forță *.

— Corpul... se transformă... în forță ?

— Întocmai, dacă vrei. Dar, înainte de a se întîmpla acest lucru, trece prin cea de-a patra stare de agregare. Iar pe mine mă interesează asta și numai asta. De acum, de cînd m-am văzut față în față cu cea de-a patra stare de agregare, problema raportului

---

* In această lucrare, Karinthy are unele idei fanteziste despre realitatea fizicii, dar, în același timp, intuiții remarcabile despre fenomene care au intrat în limbajul științei cu mulți ani după moartea lui. „Nu forța este proprietatea multilaterală a materiei, ci materia este una dintre multiplele proprietăți ale forței", susține Thorsen la începutul povestirii, afirmație care, deși nu neagă materialitatea forței (termenul de materie fiind luat aici, probabil, în accepție de substanță), nu lămurește, de fapt, nimic și n-a fost omologată de știință și de filozofie. De asemenea, nu corespunde datelor actuale ale atomisticii aserțiunea că „electronii n-au corp, nu sînt corpuscule". E drept că ipoteza quark-urilor ar implica, poate, că electronii sînt și ei divizibili, dar acest lucru nu le schimbă situația de particule. În schimb, ideea că ar exista o a patra stare de agregare a materiei a fost, ca să spunem așa, supradovedită de fizică. Firește că nu-i putem pretinde lui Karinthy, ca autor de science fiction, să exprime însuși adevărul la care s-a ajuns doar mulțumită extraordinarelor instrumente matematice, atomistice și astrofizice ale ultimului pătrar de veac, dar previziunea lui a și intrat în patrimoniul anticipației. Astăzi se știe că, în afară de cele trei „clasice" stări de agregare, mai există cîteva, printre care o a patra — plasma — și o a cincea — substanța superdensă a piticelor albe (n.n.)

materie-forță o las pe seama metafizicienilor...

— Față în față?

— Față în față.

— Adică — bila — cea pe care am văzut-o mai adineauri...

— Era o bucată ordinară de plumb, în cea de-a patra stare de agregare. Se restrînge și dispare, dar între timp, cît durează acest proces, duritatea lui, ca să mă folosesc de acest termen pînă cînd nu găsim un altul mai potrivit, este atît de mare încît trece prin diamant ca vîsla în apă, ca apa din aer.

— Cum ai ajuns la această descoperire? l-am întrebat mai tîrziu, la el în cameră.

Nu mi-a răspuns pe loc, căzuse pe gînduri, părea distrat, vioiciunea, surescitarea îi dispăruseră de pe față.

— Ei, da, spuse într-un tîrziu, întîmplător... ca la orice descoperire... întîmplător... Știu doar atît, că n-a fost vorba numai de scăderea temperaturii... asta n-ar fi fost deajuns... deși am obținut o mie de grade sub zero... A mai fost ceva... și tocmai despre asta e vorba...

— Despre ce? îl zorii.

— Tocmai asta e, că nu știu... izbucni în cele din urmă. Nu știu, nici dacă mă tragi pe roată. Nu știu nici ce înseamnă, nici cum se poate, nici ce se va alege din treaba asta! M-am trezit deodată că era acolo, acolo... apăruse în retortă... trecuse prin sticlă... se prăbușise... se contractase... și dispăruse...

— Dar unde anume? Ce-a devenit?

Sări în picioare.

— Nu-nțelegi? N-am nici o ideе!... Habar n-am!... Nici nu bănuiesc măcar despre ce-i vorba! Nu știu nimic,... știu doar atît cît... Se apropie de fereastră și privi strada. Doar atît... vorbea ca pentru sine, cît știa Galvani cînd pulpa de broască a zvîcnit în contact cu acel fir de sîrmă...

Mă apropiai și eu de fereastră. Cerul era roșu, cuprins parcă de vîlvătăi.

— Galvani... șopti... numai că el bănuia atunci... bănuia că-i căzuse ceva în mînă... că i se predase misterioasa zeitate care tuna și fulgera pe cerul furtunos... dar care pînă atunci fusese divinizată ca o zeitate necunoscută. Se uită la mine. Și azi nu mai există

astfel de forțe necunoscute? Privește într-acolo!... Fasciculele de lumină ale aurorei boreale se stringeau ca într-o coroană, ca pe urmă să se împrăștie iarăși într-un urias evantai. Privește... spițele-i se împrăștie... sînt cu atît mai mari... cu cît sînt mai îndepărtate... cu cît se apropie, se micșorează... dispare pînă să ajungă pe pămînt... e tocmai pe dos în raport cu legile perspectivei...

— A patra stare de agregare... am bîiguit.

În aer ardeau vîlvătăile a mii de culori.

În românește de
COSTACHE ANTON și
EUGEN HADAI

VIAȚA DE CENACLU

Start spre stele

În constelația cenaclurilor ș.f. — de dată recentă în activitatea literară de la noi —, unul poartă numele lui H. G. Wells și funcționează pe lîngă Casa de cultură a studenților din Timișoara. Creat a fi o retortă incandescentă de laborator, cenaclul a cunoscut și cîteva experiențe care se cuvin consemnate. Așa, spre exemplu, se constituie dezbaterea pe controversata problemă a extratereștrilor și a posibilelor comunicări ale pămîntenilor cu ei. Idei de anticipație, aparent în afara preocupărilor contemporane, totuși atît de legate de cuceririle spațiale pe care omenirea și le-a propus și le realizează pas cu pas. Au contribuit la buna desfășurare a reacțiilor de laborator scriitorii Adrian Rogoz, ca oaspete, M. Șerbănescu, Ovidiu Șurianu. Alte cîteva ședințe au urmat, de data aceasta avînd la cîrmă pe Laurențiu Cerneț, relevat ca autor ș.f. în domeniul aparatelor „de visat frumos“ (vezi Colecția de povestiri ș.f. numerele 346 și 347). Au fost supuse dezbaterii — într-un

spirit tineresc, poate prea spontan cîteodată — lucrările unor începători, membri ai cenaclului.

De fapt, aceasta este legea de bază a unui cenaclu și cu atît mai mult a unui cenaclu cu o destinație specială, în care implicațiile de opinie nu sînt numai de natură literară. Prezintă un interes cel puțin egal însăși ideea, ipoteza științifică pe care se brodează fantezia scriitorului, ceea ce Wells numea „truc magic". „De îndată ce **trucul magic** (s.n.) a reușit, tot ce mai rămîne de făcut scriitorului fantast este să mențină celelalte elemente într-un cadru uman și real", scria marele scriitor. Dozarea în eprubetele acestui stil literar, insuficient definit din punct de vedere teoretic (uneori și practic) și din această pricină pendulînd îngrijorător de mult între tehnicism și libera fantezie, devine o decantare de măiestrie și un pasionant subiect de discuții.

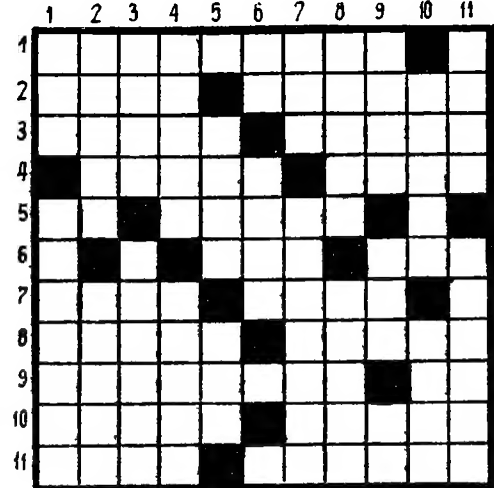
Posibilitățile de compoziție în scrierile ș.f. sînt nelimitate, și însuși Wells în luările sale de poziție enumeră cîteva : dezbaterea filozofică, polemica și critica socială, fabula. Mai poate fi contopită cu tragedia, cu aventura ; și poate fi lirică, și satirică. De pe acum operează spiritul demitizării, mai cu seamă împotriva șabloanelor și a nereușitelor artistice, fenomene negative în orice literatură, dar mai ușor detectabile în stilul acesta tînăr, de o mare popularitate printre cititori. Sînt doar cîteva aspecte ale unui vast cîmp de activitate în cenaclu. Din nefericire, cîmpia amintită este puțin străbătută de critica și teoria literară în ansamblul literaturii noastre, și ceea ce poate fi justificat prin tinerețea cenaclului timișorean nu mai poate fi în nici un fel justificat în planul literar general.

Cenaclul „H. G. Wells" își propune, în schimb, obiective tinerești, de o temeritate care s-ar cere să fie dusă pînă la țel ; mă gîndesc la cele două proiecte încă nerealizate și care n-ar trebui abandonate : **un schimb de experiență cu un alt cenaclu din aceeași familie din București și tipărirea unei culegeri de scrieri care au trecut prin cenaclu.** Cu atît mai mult merită atenție acest al doilea proiect, cu cît condițiile de publicare și afirmare a condeielor ș.f. sînt mai restrînse și mai puțin eficiente.

În fața cenaclului timișorean se află nu numai o nouă etapă de activitate rodnică, ci și posibilități mai mari de curaj, de personalitate. Startul spre stele a fost promițător. Atenție la zbor, acum !

M. Ș.

Știați că...

ORIZONTAL: 1)... acest produs răcoritor datează de pe vremea împăratului roman Nero (37—68), care-și trimitea sclavii să-i aducă gheață pentru prepararea unei „creme de fructe" ? 2) Soția în raport cu părinții soțului —... aceste ustensile de scris au apărut la început sub forma unor condeie rezultate din topirea cositorului și a plumbului, cele de azi, cu grafit, au început să fie folosite abia în secolul al XIII-lea (sing.) ? 3)... sub un alt nume utilizat curent și astăzi, alcoolul etilic se cunoaște din secolul al XII-lea ? —... această plăcută băutură, obținută din fructele unui arbore exotic, era preparată la început de către triburile indiene (din America Centrală) neîndulcită și condimentată cu piper, ciocolata ce se obține din ea fiind preparată pentru prima dată de olandezi ? 4) ... această plantă originară din Lumea Nouă s-a răspîndit în Europa după 1519, fiind privită ca un „leac" împotriva durerilor de dinți și a altor beteșuguri ? — Punct cardinal ; 5) Hai căluțule ! — Spațiu central al unui amfiteatru antic ; 6) Corăbier legendar — ...așa se numește porțiunea din tulpina unui portaltoi care se lasă deasupra altoiului pînă la dezvoltarea acestuia ? 7) Celulă producătoare și purtătoare de spori interni — Îngrămădire de vapori condensați sau cristale de gheață ; 8) ...această instalație de măcinat era cunoscută încă din secolul al VII-lea în Persia ? — ...aceasta este denumirea depunerilor de materii minerale din crăpăturile rocilor ? 9) ...acest metal fabricat astăzi și la noi în țară la Slatina era considerat cu șase decenii în urmă ca metal rar, denumit „argint din argilă" ? — ...valoarea de 3,14 reprezintă raportul constant dintre lungimea și diametrul oricărui cerc ? 10) Naș — Selecționat ; 11) ...cel mai rapid din lume, acest vehicul va funcționa într-un tunel cu vid ? — ...aceste ambarcații sportive își au obîrșia în umiacul eschimos ?

VERTICAL: 1) ...cel mai mic din lume a fost Geoffrey Hudson, născut în Anglia în 1619, la vîrsta de 30 de ani, avînd o înălțime de 46 cm ? — ...primele mărturii scrise despre această piatră prețioasă datează din secolul al V-lea î.e.n., cînd Pliniu cel Bătrîn o va numi „invincibilă" datorită marii lui durități ? 2) De seară pînă dimineața (pl.) — ...ceasul de acest tip era cunoscut în China în jurul anului 2500 î.e.n. ? 3) ...această cereală este cea mai veche plantă cultivată pe ogoarele de pe valea Nilului, încă de acum 7 milenii ? — Din mobilă (pl.) ; 4) ...cea dintîi în lume a fost tipărită în 1475, iar la noi în anul 1542 la Brașov, de către I. Honterus ? — Arie ; 5) ...această construcție din Pisa, numită și Dom, are o înclinație de peste 4 m ? — Hăis ! 6) Pecete ! — ...acest element, cu numărul atomic 10, este un gaz nobil incolor, folosit pentru reclamele luminoase ? 7)...englezii în renumita bătălie a națiunilor de lîngă Leipzig, în 1813, au folosit pentru ultima oară un detașament înarmat cu această armă ? — Începătoare ; 8) Cilindru gol — Ape curgătoare ; 9) Aici (pop.) — ...așa se numesc prelungirile plasmatice în formă de fir, animate de mișcări ritmice, ale unor bacterii, infuzori sau celule animale (sing.) ? — Poftim ! 10) Armată — ...acest fel de sticlă era prelucrat încă de egiptenii antici acum mai bine de 5 000 de ani ? 11) ...acest gen din specia cîinilor constituie una din aparițiile ultimilor ani în fauna Deltei noastre ? — ...acest instrument de scris este folosit de aproape 2 300 de ani, de cînd Aristotel se servea pentru scris de o bucată de fier tăiată subțire ca o pană de gîscă ? (pl.)

Prof. TEODOR AXIOTI

Tiparul executat la Combinatul poligrafic „Casa Scînteii"

2012

prelucrare
&
editor
Costin Teo Graur

i.m. Pompilu

Au scanat, corectat, prelucrat.

Ceea ce nu au fost în stare redacțiile Știință și tehnică
sau cei care au dat să continue CPSF, au reușit, cu multă dăruire,
muncă și cheltuială, acești entuziaști.

Lor trebuie să le mulțumim pentru că avem acum posibilitatea
să (re)citim legendara Colecție.

clandher
flash_gordon
evilgheorghe
krokodyllu
progressivefan3
car_deva
coollo
fractalus
panionios
nid68
un anonim (RK)
Gyuri
hunyade
dl. Dan Lăzărescu
Cilly Willy
fizikant
Doru Filip
connieG

(dacă este omis cineva, vă rog un email și reparăm greșeala)

IMPORTANT

Abonați-vă din timp și pe termene cît mai lungi pentru a vă asigura continuitatea în primirea colecției.

Prețul unui abonament este de:

- *anual .... 24 lei*
- *pe șase luni .... 12 lei*
- *pe trei luni .... 6 lei*

Abonamentele se fac prin oficiile și agențiile PTTR la factorii poștali și difuzorii de presă din întreprinderi, instituții, școli și licee.

COLECȚIA „POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE”

• • NOIEMBRIE 1970

PREȚUL 1 LEU | 41007